

PLAJA JOHER / AMP

La casa Plaja, al passeig Francesc de Blanes, de Llafranc, l'any 1935.

Rafael Masó, arquitecte de la Casa Plaja de Llafranc

Annie Unland

Des de la primavera del 1996 el nom de l'arquitecte Rafael Masó (1880-1935), figura destacada del noucentisme a Girona, comença a aparèixer regularment a la premsa.

Reconeixement universal de Rafael Masó

Així, el juny del 1996(1), el periodista Narcís-Jordi Aragó assenyalava l'interès que despertava l'obra masoniana entre els especialistes estrangers, fet que quedà palès a través de diversos esdeveniments culturals. Un grup d'escocesos desitjosos per descobrir l'art de Masó va realitzar una visita a la ciutat de Girona; es va dur a terme una conferència sobre la seva persona, a càrrec de l'universitari italià Sergio Pace; igualment, es va realitzar una exposició a la Pia Almoi-

na de Girona, organitzada per l'arquitecte italià Mihail Moldoveanu. El tema tractat va ésser la primera ciutat-jardí implantada a Catalunya, la coneguda urbanització de S'Agaró començada el 1923, sens dubte, una de les obres mestres de Rafael Masó.

D'altra banda, en homenatge també a l'artista gironí i al símbol intel·lectual que representa, el patrimoni arquitectònic de Girona serà enriquit i revaloritzat mitjançant la restauració del gran complex industrial edificat entre el 1910 i el 1911 i ampliat en dues fases, entre el 1915-16 i el 1923: la Farinera Teixidor. Considerada com «una de les obres més significatives de la trajectòria de Rafael Masó»(2), ben aviat es convertirà en la nova seu del diari *El Punt*.

Finalment, durant l'estiu del 1996, la secció *Arquitectura* de la revista *Presència*, amb un article a càrrec de Tina Casademont(3), li dedicava dues planes copiosa-

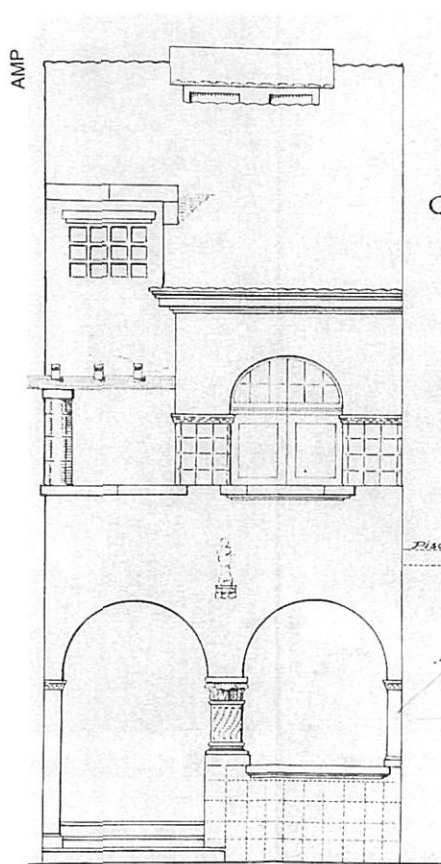
ment il·lustrades, arran de l'aparició, el juliol del 1996, del llibre *Rafael Masó, arquitecte noucentista*. Es tracta d'una obra essencial, fruit del treball meticulós de Joan Tarrús «segurament el més profund estudiós de l'obra de Rafael Masó» i de Narcís Comadira «aferrissat i constant defensor de la producció masoniana». Gràcies a aquesta obra magistral, el caràcter didàctic de la qual no escapa a ningú, l'apropament i el coneixement, tant de la personalitat de l'arquitecte gironí, com de la seva tasca, esdevindran, per fi, accessibles a tothom.

És en aquest context, que la demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya va prendre contacte amb l'Arxiu Municipal de Palafrugell. El Col·legi, que guardava als seus calaixos els arxius personals de l'arquitecte, tenia coneixement d'un projecte de casa per al Sr. Xavier Plaja i Jubert, a Llafranc, l'any 1929. Havia vist la llum aquest projecte? En cas que no hagués estat així, fóra possible d'explicar el perquè? En cas que s'hagués dut a terme, la seva execució hauria estat conforme als plànols concebuts per Rafael Masó? Existia encara, avui dia, aquesta casa? Romania intacta? O bé, al contrari, havia sofert alguna transformació?

El 1929, Rafael Masó treballa per a la construcció d'una casa individual a Llafranc

Primerament, es va fer necessari trobar la llicència d'obres corresponent, cosa que va ser enllestida tot seguit per M. Concepció Saurí, responsable de l'Arxiu de Palafrugell. Ultra la instància en la seva forma adequada, el dossier, datat del 07/02/1929, incloïa un plànol de la distribució interior i el projecte de la façana, cosignat pel propietari i l'arquitecte, esmentant l'adreça: «Playa de Llafranc, frente al paseo F. de Blanes». A més, en aquest inici de recerca, els serveis tècnics de l'Ajuntament van constatar que la casa, tal com apareixia en els plànols, no existia pas. Per tant, el dubte subsistia en referència a la realització efectiva del projecte de Rafael Masó!

Va ésser aleshores quan M. Concepció Saurí em va fer la proposta de confiar-me aquesta tasca, la qual s'ins-

Projecte de la façana, original de Rafael Masó, 1929.

crivia directament en els estudis que jo mateixa havia dut a terme, recentment, sobre el poble de Llafranc i, més concretament, sobre el seu condicionament i el seu desenvolupament urbanístic, des del 1871 fins als nostres dies(4). A més a més, la revisió de les llicències d'obra lliurades a l'Ajuntament de Palafrugell entre els anys 1928-30 posava en evidència dues altres accions no inventariades fins aleshores: el 1930, l'arquitecte gironí havia treballat altra vegada per a Xavier Plaja, d'una banda, i per a Arturo Corominas, d'una altra, en ambdós casos a Palafrugell.

Rafael Masó a Palafrugell

Tenim coneixement, per tant, de diverses construccions dutes a terme per Rafael Masó a Palafrugell.

LA CASA VERGÉS

Des del 1917 va treballar en la reforma de la Casa Vergés, situada a la

cantonada dels carrers de la Muralla i d'en Mura. En va dissenyar, més concretament, la «porta d'entrada, la llar de foc i les fusteries interiors»(5). Aquest interès pel condicionament interior, present ja des dels seus inicis en la professió, esdevindrà una constant en Rafael Masó. En efecte, aquest fet constituïa un dels trets fonamentals del noucentisme, moviment que donava un lloc cabdal a la família, garantia dels valors morals i religiosos. Convé, doncs, disposar-ho tot per al benestar del nucli familiar, per a la recerca d'una llar acollidora tant pel que fa a la seva decoració, com al seu mobiliari. D'altra banda, Joan Baptista Coromina, cofundador juntament amb Rafael Masó de la fàbrica de ceràmica «La Gabarra» de la Bisbal, va participar-hi com a ceramista. Per tant, la utilització dels materials de terrers és igualment característica del noucentisme, que pretenia reafirmar la identitat catalana a través dels seus diversos modes d'expressió.

LA «ECONÓMICA PALAFRUGELLENSE»

A partir del 1923, l'activitat professional de Rafael Masó es va intensificar i diversificar. Des d'aquell any, entre d'altres novetats, es posa a treballar en projectes destinats a un ús col·lectiu. D'aquesta manera, entre el 1925 i el 1927, sota la seva direcció, va veure la llum el nou edifici de la Cooperativa «La Económica Palafrugellense», al carrer de Sant Martí. La utilització de la ceràmica argerata de la fàbrica Can Marcó de Quart, els relleus en terracota de Jaume Busquets, les arquivoltes de la portada i les rajoles interiors, les quals reproduïen els principals oficis de l'època, són el testimoni de l'afany de l'arquitecte per donar una empremta ben singular a una de les cooperatives de consumidors més antigues d'Espanya, tot barrejant amb encert tradicionalisme i influència art-déco.

Contràriament, els projectes de les cases d'Arturo Corominas i de Xavier Plaja, pel que sabem, mai no havien estat objecte d'estudi fins ara. Certament, que es tractava d'intervencions menors, tal com ho veurem, però s'inscriuen dins el registre de certs treballs habituals en l'obra de l'arquitecte gironí, fet que es reflecteix

La casa Plaja, l'agost de 1929.

La família Plaja davant de la casa, l'agost de 1935.

en el seu currículum amb nombroses reformes i restauracions d'edificis ja existents. A més, revelen una presència de l'arquitecte a la vila de Palafrugell, molt menys esporàdica del que podríem pensar.

LA CASA COROMINAS

Tres anys després de l'acabament de les obres de la Cooperativa, a l'agost del 1930, el barceloní Arturo Corominas lliurà a l'Ajuntament de Palafrugell una instància per a «*reformar la fachada de la casa que posee senyalada de número... de la Plaza den Bou de esta villa, de conformidad con el plano que por duplicado se acompaña...*». Aquest plànol, que es conserva a l'Arxiu Municipal de Palafrugell, duu la signatura de Rafael Masó i ens mostra que del que es tractava era d'afegir una cornisa de ceràmica sobre el terrat, enriquida per dues figures decoratives en terracota que simbolitzaven unes copes de fruita, o bé uns cistells amb flors.

La descoberta d'aquest projecte ha desvetllat un seguit de preguntes a les quals, en l'actualitat, podem aportar alguns elements esclaridors, especialment, gràcies a la col·laboració del Sr. Frigola, veritable memòria vivent del Palafrugell d'ahir.

Localitzar la casa no era una tasca senzilla, atès que avui dia la Placeta d'en Bou ha desaparegut com a tal –el seu nom ja no roman inscrit enlloc–. El 1953, en obrir-se el carrer Torres Jonama, va patir nombroses modificacions: en aquells moments, diverses cases van ésser enderrocades. Tanmateix, no hi ha res que ens permeti assegurar que va ésser el cas de la propietat d'Arturo Corominas, i podem suposar que aquesta encara existeix a l'actual carrer de Pals. No obstant, no hi ha cap indici de la cornisa.

Va existir realment algun dia? Si ens refiem dels recomptes de població, aquest fet sembla poc menys que improbable: el propietari, Arturo Corominas i Casademunt, comerciant nascut el 1870, no hi figura inscrit fins al 1932. Aleshores vivia al núm. 4 de la Placeta d'en Bou, juntament amb Palmira Partagàs Guyé, natural de Barcelona. Però en el següent cens, el del 1940, ambdós ja eren fora de la vila. La curta durada del seu sojorn a Palafrugell ens porta a emetre la hipòtesi que el projecte de Rafael Masó va quedar en lletra morta.

LA CASA PLAJA A PALAFRUGELL

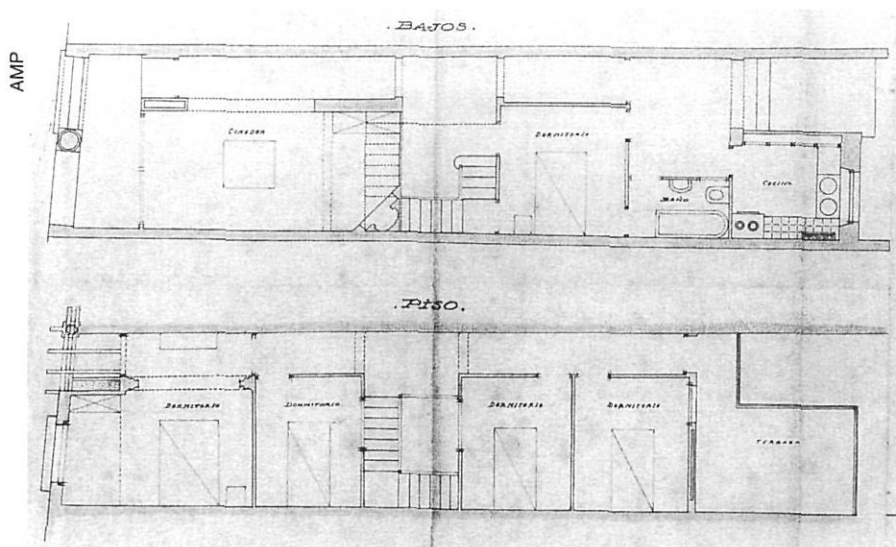
Ben diferent és el cas de la reforma de la casa de Xavier Plaja, també

concebuda per Rafael Masó, i situada al núm. 32 del carrer Sant Sebastià. Tal com ens mostrà Joaquim Plaja, fill del qui va encarregar les obres, l'edifici ofereix, encara avui, un aspecte absolutament idèntic al plànol dissenyat per Rafael Masó.

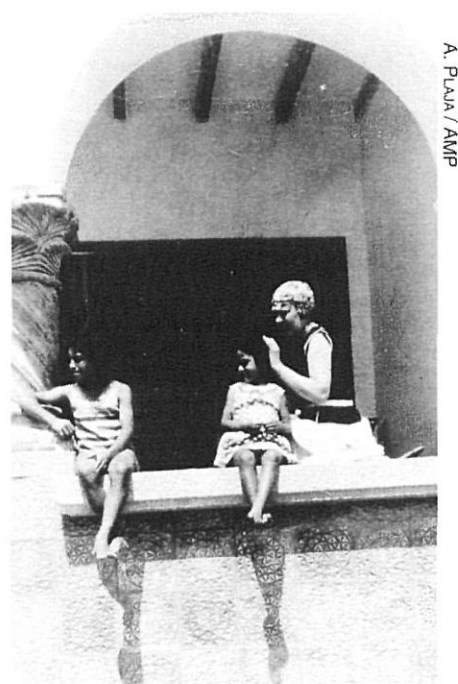
Tanmateix, es tractava d'una intervenció molt senzilla que consistia a eixamplar les tres obertures de la façana que dona al carrer: la porta d'entrada, a la planta baixa, i les dues finestres del primer pis. Aquesta simplicitat potser pot sorprendre, però cal tenir present que el 1929, és a dir, un any abans, Rafael Masó havia estat l'arquitecte de la Casa Plaja a Llafranc!

Sembla per tant evident que el senyor Plaja li va demanar que, en acabar, es fes càrrec de les petites transformacions que pretenia fer a la seva propietat de Palafrugell.

Així, de mica en mica, els elements del trencaclosques van encaixant i ens aporten llum nova pel que fa a l'activitat de Rafael Masó dins la municipalitat de Palafrugell. El cas de la Casa Plaja de Llafranc, esmentada per la demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya, havia de conduir-nos a descobertes força interessants.

Projecte de la distribució interior de la casa, original de Rafael Masó, 1929.

Rafael Masó a Llafranc: la Casa Plaja

A més de la llicència d'obres que es conserva a l'Arxiu de Palafrugell, juntament amb els altres documents que ja hem esmentat, la informació de què disposàvem sobre la casa Plaja ens la fornïa el catàleg de les obres de Rafael Masó present a l'obra de Joan Tarrús i Narcís Comadira, *Rafael Masó, arquitecte noucentista: «Casa Plaja, 1929. Llafranc de Palafrugell, carrer de Blanes. Casa unifamiliar aïllada de planta baixa i pis per a Xavier Plaja. Desapareguda. Hi ha plànols a l'AHG. Es conserven fotografies a l'arxiu de l'Ajuntament de Palafrugell».*

«Desapareguda»: sí, en la mesura que, tal com ho havien indicat els serveis d'Urbanisme de l'Ajuntament, cap casa no corresponia exactament al plànol de l'època. Però, no obstant això, l'actual núm. 12 del passeig Francesc de Blanes presentava unes semblances que deixaven la porta oberta a totes les esperances de retrobar el rastre de l'obra del cèlebre arquitecte. Aquesta intuïció ens la va confirmar el Sr. Joaquim Plaja: «Sí, aquesta casa del passeig va pertànyer, efectivament, al meu pare i va ésser ell qui la va fer construir. Abans de les obres que van tenir lloc el 1929, era una d'aquelles botigues tan freqüents aleshores, a la costa...». A més, la llicència d'obres puntualitza que «Javier Plaja Jubert (...) desea derribar la casa que posee en la calle de Francisco de Blanes del caserío de Llafranc (...), construyendo luego en la misma finca otro edificio de

acuerdo con el plano que por duplicado se acompaña...». Aleshores, Joaquim Plaja recorda aquell període de la seva infància i evoca les visites a les obres que va realitzar Rafael Masó. Des d'aquí volem agrair-li el seu testimoni i els seus comentaris, tant en relació amb els plànols que li vam ensenyar, com en relació amb les fotografies dels àlbums familiars que el seu nebot, Guillem, ens va deixar amb tanta amabilitat. Peces mestres de la nostra enquesta, aquests àlbums contenen unes vistes de la casa entre el 1928 i el 1935 i ens permeten de situar-la en relació amb l'obra de Rafael Masó.

VISIÓ D'AHIR: EN QUINA MESURA LA CASA PLAJA ÉS REVELADORA DE L'OBRA DE MASÓ EN GENERAL?

Tot mirant els plànols de l'interior de la casa, Joaquim Plaja ben aviat va reconèixer la disposició de la casa del seu pare, constatant d'aquesta manera que el projecte havia estat realitzat exactament conforme al que havia previst l'arquitecte. I afegia que, a més del que figurava al plànol, existia, a la part del darrere de la casa, una part antiga que donava al carrer Pere Pascuet a la qual hom accedia per un passadís: incloïa tres habitacions de servei, dues a la planta baixa i una tercera al pis.

D'altra banda, la comparació entre el plànol de la façana i la fotografia presa l'agost del 1929 ens permet demostrar que el projecte de Rafel Masó va ésser respectat amb rigorositat

en el moment de la construcció. La casa consta d'una planta baixa amb porxo, un pis amb balcó i unes golfes. Tot el conjunt forma un sol volum geomètric. Un seguit d'elements mereixen una atenció especial, atès que s'inscriuen tan correctament dins la concepció masoniana, que pràcticament n'esdevenen arquetips.

ELS ARCS DE PUNT RODÓ

Allò que ens sedueix immediatament és l'elegància dels arcs de punt rodó, forma tradicional per excel·lència a la qual Masó li agrada recórrer constantment. Fóra senzill d'esmentar els múltiples exemples de la presència d'aquest model arquitectònic al llarg de la vida professional de l'arquitecte gironí. Només cal recordar que, quan va restaurar el mas Riba, a la Vall de Bianya, als inicis de l'exercici del seu ofici, entre el 1909 i el 1911, Rafael Masó ja recorria a aquest element, inspirat en l'arquitectura popular. Més endavant, no tenint-ne prou amb fer-ne un dels seus instruments predilectes pel que fa a l'arquitectura domèstica, no dubta a integrar aquests arcs als edificis públics: com és el cas, entre d'altres, de l'Escola d'Arts i Oficis de Girona, que va crear el 1916. Finalment, del 1923 al 1935, esdevindrà l'estructura arquitectònica per antonomàsia dels pavellons de la ciutat-jardí de S'Agaró. Masó va escollir aleshores d'emprar sistemàticament aquest llenguatge tradicional i popular tot

L'entrada de la casa, en una imatge de l'àlbum familiar, l'agost de 1935.

Escala interior de la casa. Estat actual.

modernitzant-lo, a fi i efecte de satisfer millor els gustos de la clientela burgesa de la urbanització naixent, tal com ens expliquen de manera entenedora Joan Tarrús i Narcís Comadira(6).

Si bé és evident que aquests arcs de punt rodó són nombrosos en l'obra de Masó, no és menys cert que contribueixen a bastament a la impressió d'harmonia que es desprèn de la Casa Plaja de Llafranc, d'una banda, mitjançant la perfecta simetria de la seva forma i del seu dibuix, en delimitar les obertures de la terrassa coberta de la planta baixa i, de l'altra, mitjançant l'efecte de mirall en la seva represa al primer pis, a la finestra de l'habitació.

EL PORXO

Les voltes de la planta baixa delimiten un espai que respon perfectament a les exigències de la vocació balnearia de la Casa Plaja. El porxo ofereix un accés fàcil a la platja, però convida igualment al descans sota l'ombra, tot gaudint de la proximitat del mar. Molt ben adaptada al mode de vida dels estiuejants dels anys 30, constitueix un lloc ideal per a abandonar-se als plaers de la convivència de les reunions familiars o entre amics, tan sovint celebrada per Josep Pla en evo-

car el Llafranc de la seva joventut.

El porxo també forma part dels tòpics de Masó. El trobem tant en l'arquitectura domèstica de la casa Masramon, a Olot (1913-1914), com en els edificis administratius, com per exemple, en el cas de la Caixa de Pensions de Sant Feliu de Guíxols (1923-24).

LA CERÀMICA DE CAN MARCÓ DE QUART

El porxo de la casa de la família Plaja es caracteritza per la presència d'un element recurrent en l'obra de Masó, fins al punt que pot ésser considerat com un dels seus signes d'identitat: la columna i el capitell de ceràmica de Quart o argerata, reconeixible pel seu tint argerat o bronzejat.

No ens ha d'estranyar, doncs, de trobar el que podríem dir-ne el model a la casa coneguda amb el nom de Senya Blanca, a S'Agaró, construïda cinc anys abans que la casa Plaja(7): en aquesta època, l'arquitecte treballava assíduament amb el ceramista Frederic Marcó, instal·lat a Quart.

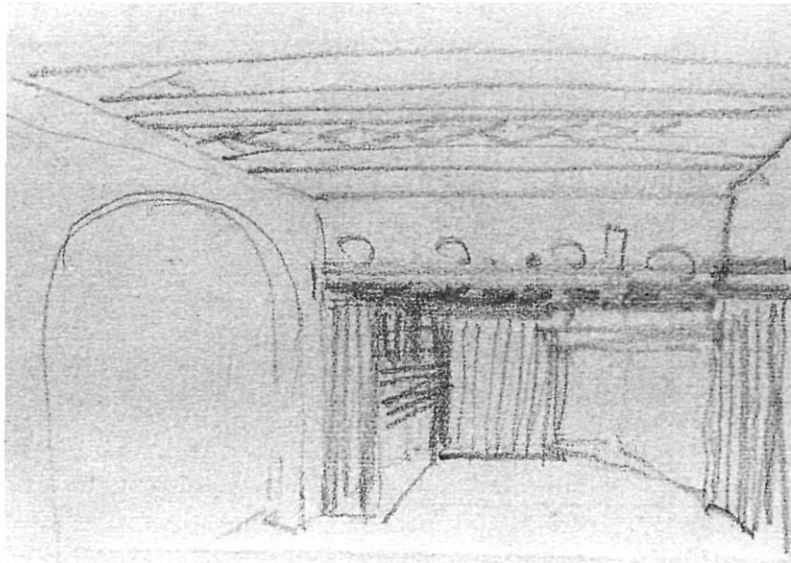
D'aquest mateix taller prové la ceràmica gris fosc que revesteix el petit mur exterior del porxo: el seu grafisme, que es veu de manera clara a les fotografies preses en primers plans els anys 1929 i 1935, no se li farà estrany al qui

s'hagi fixat al de la Caixa de Pensions de la Bisbal, també construïda per Rafael Masó, el 1924. És evident que aquest material reuneix unes qualitats –color, resistència, estètica– molt apreciades per l'arquitecte, el qual les va escollir amb cinc anys de diferència per a dos tipus de construcció radicalment diferents: un edifici públic en un centre urbà, d'una banda, i una casa d'esbarjo a la costa, de l'altra.

En realitat, aquesta continuïtat reflecteix igualment un tret característic essencial en Masó: la seva fidelitat envers els seus col·laboradors.

LA CERÀMICA DE CAN COROMINA DE LA BISBAL

Així, Masó continua proveint-se a la Bisbal, a la fàbrica que havia fundat amb Joan Baptista Coromina: d'allà provenen, en el cas de la Casa Plaja, les rajoles de ceràmica vidriada que ressalten els tres esglaons de l'escala, el cartabó que revesteix el mur interior de la terrassa i, evidentment, el fris ornamental amb motllura sobreposada que emmarca la finestra del primer pis. Geometria i simetria s'imposen de nou sota el nostre esguard, i donen testimoni, una vegada més, de la particular cura que Rafael Masó donava a l'estètica gene-

Perspectiva de l'interior de la casa, segons un dibuix de Rafael Masó i en l'actualitat.

ral de la façana.

ELS RELLEUS DE BUSQUETS

Finalment, la figura d'un ninot de terracota de Quart situada a l'aplom de la columna, hi dóna un toc de fantasia. L'autoria d'aquesta figura probablement sigui de Jaume Busquets, pintor i escultor, col·laborador habitual de Rafael Masó, el qual dos anys abans havia confeccionat uns relleus decoratius similars per a la Cooperativa "La Económica Palafrugellense", així com per a la Casa Colomer de Girona, fet que palesa, un cop més, el gust de Masó per a l'eclecticisme en la utilització d'un mateix tema.

En definitiva, la Casa Playa aplega moltes de les formes arquitectòniques, dels elements decoratius i dels materials predilectes de Masó, i simbolitza a la perfecció la concepció de l'estètica d'aquest arquitecte, exaltador de la simplicitat de les formes, considerada com l'essència mateixa de l'elegància i on la decoració en ressalta la puresa.

A més, hi observem un exemple típic d'aquest període de la carrera de l'arquitecte, comprès entre 1923 i 1935, i considerat com més convencional en comparació amb les etapes anteriors. En aquest aspecte, cal remarcar que una altra casa d'arran de mar, la Casa Renau, construïda el mateix any

a Canet de Mar(8), ofereix força semblances amb la de Llafranc, i que la urbanització de S'Agaró, de la qual Masó va comprendre'n perfectament la vocació turística, també forma part d'aquesta unitat d'estil.

La Casa Playa apareix també com a altament significativa de la personalitat de Rafael Masó.

Porta l'empremta de les relacions extremament fidels que mantenia amb els seus proveïdors. Cal recordar que els lligams que unien Masó als artistes i artesans amb qui treballava, sobrepassaven el domini estrictament professional. Quan va decidir crear una empresa juntament amb Joan Baptista Coromina, o formar Frederic Marcó per a les tècniques de les arts decoratives, o integrar els membres de la família Busquets a la fàbrica de Quart –i això no són més que alguns exemples de la seva activitat en la matèria–, en realitat estem parlant del reflex d'una actitud didàctica que pretenia revaloritzar el treball artesanal tradicional i promoure la formació i l'educació en el món artístic i professional.

A partir dels anys 50, la casa va ésser venuda, diverses vegades, i la tasca realitzada per Rafael Masó va ésser modificada en ocasió de diverses reformes. La qüestió radica, doncs, a saber si manté encara les empremtes

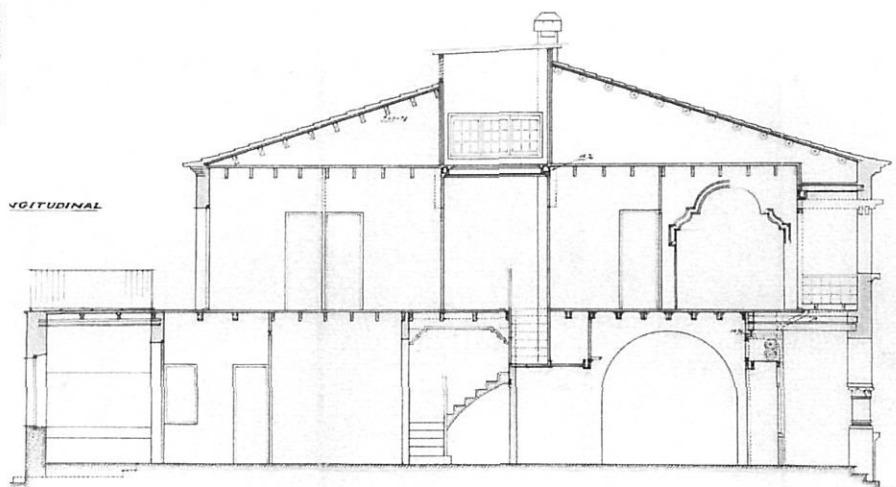
del seu creador.

VISIÓ D'AVUI: LA CASA PLAYA CONSERVA ELS TRETS DE L'OBRA DE RAFAEL MASÓ?

El setembre del 1996, el fill del Sr. Lluís Resclosa, el propietari actual, ens va mostrar la casa. Quan vam anar-hi –juntament amb Josep Ferrés i Marcó, arquitecte instal·lat a Palafrugell que ha analitzat i interpretat els plànols de l'època– teníem la sensació que no hi trobaríem massa elements originals. La llicència d'obres expedida el 1951 preveia unes «*reformas de interior y modificaciones de aberturas*» (AMP)(9) i, de fet, la façana havia estat profundament reformada. Vam suposar que hauria passat el mateix amb l'interior. Però en endinsar-nos a la propietat, ben aviat vam adonar-nos que hi havia alguns punts en comú amb els plànols i el croquis dut a terme per Rafael Masó. És més, els detalls en els acabats i la decoració van confirmar aquesta impressió.

L'ESTRUCTURA

Tant en el cas de la planta baixa com del primer pis, l'estructura interior de la casa es continua organitzant al voltant d'un eix central, l'escala, que serveix de pati de llum i provista amb finestres interiors que donen a les habitacions. Aquesta concepció recor-

Plànol de la secció longitudinal de la casa, fet per Rafael Masó l'any 1929.

da la Casa Cendra, a Anglès, que Rafael Masó havia reformat i ampliat el 1913. A fi d'accedir al segon pis, que ha substituït les antigues golfes, l'escala ha estat perllongada tot servant l'estil de la part inicial.

A la part davantera d'aquest eix central hi ha el menjador, el qual, per bé que eixampliat en la seva part sud, ha mantingut la fisonomia que Rafael Masó li havia donat. En efecte, si comparem la perspectiva que l'arquitecte havia dissenyat i una fotografia presa recentment, ens adonem que res no ha estat modificat. Tan sols l'emplaçament de la xemeneia difereix de l'original, però, potser mai va ésser col·locada tal com l'arquitecte ho havia previst inicialment?

En canvi, el llenguatge de Masó s'expressa amb molta força en el cas de l'armari de fusta encastat a un baix sostre, juntament amb unes bigues vistes i l'absència de porta en benefici d'un arc ample que comunica amb el passadís. La comparació que podem fer-ne, juxtaposant aquests elements diversos als de la fotografia de l'interior de la Casa Niubó, datada els anys 30 i presentada en el llibre de Joan Tarrús i Narcís Comadira(19), i el menjador actual de la casa de Llafranc, demostra amb eloqüència que aquesta sala ha mantingut tota la seva autenticitat.

LES FUSTERIES

La fusta continua ocupant un lloc important a la casa, tal com ho havia volgut Rafael Masó, el qual s'havia

encarregat de realitzar tots els croquis pertinents. És emprada per a les finestres interiors i les portes, sempre arrodonides en el seu punt alt i vitrades, tal com ho exigeix l'estil masonià de l'època. Ressalta amb caliu els arcs que marquen el pas d'una cambra a l'altra. Atès que aquests elements diversos pertanyen a la part antiga de la casa, la planta baixa i el primer pis, podem pensar legítimament que són els originals.

D'altra banda, el plànol de la secció longitudinal ens mostra que certs treballs d'ebenisteria, encara presents avui, com ara les motlures de la jàssera, formaven part del projecte inicial. La part antiga de l'escala sembla igualment intacta i les balustres, la fusta de les quals ha estat afaïonada, poden tranquil·lament ésser comparades a les de la Casa Cases, a Sant Feliu de Guíxols(11).

El conjunt de les fusteries reflecteixen el gust de Masó pels acabats polits, que expressen la seva recerca permanent per tal de crear interiors acollidors. Ja hem vist anteriorment que aquestes preocupacions formaven part dels trets de l'arquitectura noucentista: la Casa Plaça de Llafranc, malgrat les modificacions sofertes, n'és una clara mostra.

LA CERÀMICA

La ceràmica, material al qual Masó va donar predilecció al llarg de tota la seva vida professional, no ha pas desaparegut de la Casa Plaça. Ben al contrari, algunes peces poden ésser identificades com a originals: com és el cas del

paviment en mosaic hidràulic blanc i vermell del menjador i del passadís de l'entrada, el qual reconeixem també a les fotografies de la Casa Niubó(12) i de l'Hostal La Gavina(13), preses pels voltants del 1930.

Igualment, les rajoles del replà del primer pis estan gravades amb motius absolutament idèntics als que van ésser escollits per a la Casa Bonet(14), i que daten de la mateixa època: són perfectament reconeixibles per les línies corbes del rombe que en decora cadascuna d'elles. Adherides al sòl per grups de quatre, componen un decorat l'originalitat del qual radica en la combinació del caràcter estrictament geomètric del quadrat i de l'efecte més alegre dels cercles. Una precisió tal en la col·locació de l'enrajolat revela una clara tendència en favor de l'ornamentació del sòl i, alhora, ens remet a la idea que aquests detalls són d'origen.

D'altra banda, a l'escala interior identifiquem el cartabó verd-palla tan característic de la producció de la fàbrica de la Bisbal, tal com ens ho han fet notar els responsables de Can Coromina, els quals ens han facilitat nombroses explicacions, tant tècniques com històriques.

També resulta de gran interès examinar l'expedient decoratiu que hi ha al centre de cada davanter dels graons, de ben segur originals atès que, d'una banda, només es troben a la part més antiga de l'escala i, de l'altra, són presents en d'altres construccions de Rafael Masó. Realitzaven la mateixa funció i ocupaven la mateixa posició a l'Hostal La Gavina de S'Agaró, de l'any 1932, mentre que fan una funció de contorn a la porta d'entrada de la Casa Omedes, a Girona, dels voltants dels anys 20-25(15). Aquesta terrissa policroma, amb un motiu floral al centre, apareix doncs com una figura característica que la casa en dóna testimoni encara en l'actualitat.

LA FAÇANA

La façana de la casa, contràriament, ha estat remodelada en la seva totalitat, en detriment, sobretot, dels elements decoratius d'antany. A la planta baixa, el porxo ha estat suprimit per a permetre l'ampliació de l'espai interior, el mateix principi s'ha tingut en compte al pis, el qual, avui dia, ja no té balcó. En canvi, l'estil de les obertures amb el perfil arrodonit s'ha

Interior
de la casa.
Estat
actual.

Façana
de la casa.
Estat
actual.

mantingut i fins reproduït, i els escopidors de les finestres del primer pis són, igual que abans, de pedra de Girona.

És cert que s'han produït tot un seguit de canvis! Per bé que aquesta casa posseeix indiscutiblement un segell molt singular que sobresurt en el paisatge urbà del passeig de Llafranc, i que contribueix d'aquesta manera al seu encís. Sense poder afirmar del tot que duu encara l'empremta de Rafael Masó, de ben segur que desprèn una gràcia particular on, indubtablement, la mà de l'artista no hi és aliena...

L'ITINERARI DE RAFAEL MASÓ PASSA PER UN LLAFRANC EN PLENA EXPANSIÓ

No hi ha cap mena de dubte que la Casa Plaja és prou il·lustrativa i constitueix un exemple per a qui vulgui familiaritzar-se amb el món de Rafael Masó. En efecte, ens informa sobre el seu estil quant a arquitecte, sobre els materials que valorava, sobre la seva actitud envers els seus col·laboradors, sobre la seva concepció de l'art i sobre el rol que pretenia donar-li en relació amb la societat catalana de l'època.

D'altra banda, les circumstàncies en les quals va originar-se ens porten a concebre, en el seu conjunt, l'itinerari professional de Rafael Masó. Efectivament, ben sovint treballava amb pocs anys d'interval en un mateix sector geogràfic, amb unes finalitats ben dife-

rents. Així, el 1911, va construir la Caixa de Pensions d'Olot, on va tornar dos anys més tard per a la Casa Masramon. Als anys 1920-24, va crear la Cooperativa Agrícola de Canet de Mar, lloc on també edificaria la Casa Renau, a primera línia de mar, el 1929. A Palafrugell, van passar dos anys entre l'acabament de les obres de la Cooperativa i el començament de les obres de la Casa Plaja. Aquestes anades i vingudes potser tinguin relació amb el fet que Rafael Masó treballava molt per relacions d'amistat. És clar que la mobilitat professional de l'arquitecte i la varietat de la seva activitat han contribuït, en part, al seu renom.

A més del paper determinant que va jugar en la urbanització de S'Agaró, on concentrà l'essencial de la seva tasca entre el 1929 i el 1935, Rafael Masó va participar en l'expansió urbanística de la Costa Brava tot edificant algunes torres d'estiu: la Casa Cases a Sant Feliu de Guíxols el 1914-16, la Casa Saliati a l'Estartit el 1918, la Casa Renau a Canet de Mar el 1929. En aquella època Llafranc esdevenia un indret d'estiu cada vegada més preuat. El ritme de les noves construccions va accelerar-se de manera extraordinària entre el 1926 i el 1932, i va ésser aleshores quan es bastiren les torres més boniques, algunes de les quals figuren avui al Pla Especial de Protecció i Intervenció del Patrimoni Turístic de Palafrugell. Queda clar, doncs, que la

Casa Plaja, signada per Rafael Masó, s'inscriví dins d'aquesta riquesa arquitectònica del Llafranc dels anys 30.

Annie Unland.

Universitat de Provença.

Text traduït del francès per Paulí Martí.

Notes

- (1) «Profetes», a El Punt, (10/06/1996).
- (2) «La Farinera recuperada», a la Revista de Girona, núm. 176 (maig-juny 1996), pàg. 6.
- (3) «L'esperada monografia d'un gran arquitecte oblidat», a Presència, (18-24 d'agost de 1996), pàg. 26-27.
- (4) UNLAND, Annie. Llafranc entre la tradició i la modernitat, Ajuntament de Palafrugell - Diputació de Girona, 1996.
- (5) COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Rafael Masó, arquitecte noucentista, Lunwerg Ed. S.A., 1996, pàg. 381.
- (6) COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 176.
- (7) Cf., fotografia, a COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 345.
- (8) Cf., plànol de la façana, a COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 137.
- (9) Arxiu Municipal de Palafrugell.
- (10) A COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 348.
- (11) A COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 278, 281 i 283.
- (12) A COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 348.
- (13) A COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 352, 353.
- (14) A COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 356.
- (15) A COMADIRA, Narcís; TARRÚS, Joan. Op. cit., pàg. 156 i 322.